

## 1521. Toplantı, 4-6 Mart 2025 (DH)

İnsan hakları

### H46-35 Pişkin v. Türkiye (Başvuru No. 33399/18)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının icrası

Referans belgeler  
DH-DD(2022)162 , DH-DD(2025)6 .

| Uygulama | Dava   | Yargı kararı | Finalde    | Sınıflandırma için gösterge |
|----------|--------|--------------|------------|-----------------------------|
| 33399/18 | PIŞKIN | 15/12/2020   | 19/04/2021 | Karmaşık sorun              |

### Davanın Niteliği

Dava, 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından çıkarılan bir Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında yapılan bir kamu kurumundan<sup>1</sup> derhal ihraç edilme işlemine yönelik olarak yapılan yargısal incelemenin yetersizliğine ilişkindir. (6/ 1 ve 8. maddelerin ihlali).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), ilgili Kanun Hükmünde Kararname (No. 667) ile iş sözleşmelerinin feshedilmesinin ardından mahkemeler tarafından yürütülecek yargısal denetime ilişkin herhangi bir sınırlama getirilmediğini belirtmiştir. Buna karşın, yerel mahkemelerin; teorik olarak, başvuran ve idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam yargı yetkisine sahip olmalarına rağmen, 6/1 maddenin gerektirdiği şekilde inceleme yapmayarak, görülen davayla ilgili tüm olgusal ve hukuki konuları değerlendirmedikçe dikkat çekmiştir. AİHM ayrıca, başvurucunun görevden alınmasının özel hayatı üzerinde önemli olumsuz sonuçlar doğurduğunu ve yargısal denetimin yetersizliği nedeniyle başvuranın, 8. Maddeye uygun olarak keyfiliğe karşı asgari düzeyde korumadan yararlanamadığını tespit etmiştir.

### İnfaz durumu

Bu, davanın Bakanlar Komitesi tarafından yapılan ilk incelemesidir. Yetkililer tarafından 31 Ocak 2022 ve 20 Aralık 2024 tarihlerinde eylem raporları sunulmuştur ( DH-DD(2022)162 ve DH-DD(2025)6 ). Sunulan bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

### Bireysel önlemler

Kararın ardından yeniden yapılan yargılamada, yerel mahkemeler başvuranın iş sözleşmesinin feshinin geçersiz olduğuna hükmetmiş ve eski görevine iade edilmesine karar vermiştir. Başvuran 28 Mart 2023 tarihinde görevine yeniden başlamıştır. Ayrıca, gelir kaybı için tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Başvuranın uğradığı manevi zarar için hükmedilen tazminat, süresi içinde ödenmiştir.

<sup>1</sup> Ankara Kalkınma Ajansı, kamu ve özel kuruluşların bölgesel faaliyetlerini koordine etmekten sorumlu bir kamu hukuku kuruluşudur. Hukuki statüsü özel hukuk düzenlemelerine tabidir. Olayların meydana geldiği tarihte başvuran, İş Kanunu'na (4857 sayılı Kanun) tabi daimi bir iş sözleşmesine dayanarak bu kurumda uzman olarak çalışmaktaydı.

### Genel önlemler

Yetkililer, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından olağanüstü hâl ilan edildiğini ve gerekli genel tedbirlerin darbe girişimi sonrasına özgü durumlar ışığında değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Olağanüstü hal 18 Temmuz 2018 tarihinde kaldırılmıştır. Yetkililer, ihlalin darbe girişiminin neden olduğu olağanüstü koşullardan kaynaklandığını ve yargısal faaliyetle ilgili olduğunu değerlendirmişlerdir.

667 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi 29 Ekim 2016 tarihinde Parlamento (TBMM) tarafından kabul edilmiştir. Bu Kararname, herhangi bir çekişmeli yargılama usulünü gerektirmeyen ve belirli bir usul güvencesi öngörmeyen basitleştirilmiş bir prosedür çerçevesinde, kamu görevlilerinin ve kamu hizmeti çalışanlarının meslekten çıkarılmalarına imkân tanımıştır. Kararnameye göre, işverenin; çalışan hakkında kısa olarak bile olsa kişiselleştirilmiş herhangi bir gerekçeye ihtiyaç duymaksızın, Kararnamede tanımlanan yasadışı yapılardan birine mensup veya ona bağlı ya da onunla irtibatlı olduğuna kanaat getirmesi yeterli görülmüştür. Bu Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi, ilgili kişilerin görevlerinden ihraç edilmelerinin ardından ulusal mahkemeler tarafından uygulanacak yargısal denetime ilişkin herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Olağanüstü halin 18 Temmuz 2018 tarihinde sona ermesinin ardından, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ve kamu kurumlarında çalışan kişilerin işten çıkarılmasına ilişkin bu basitleştirilmiş usulün uygulanma süresi Temmuz 2022'ye kadar uzatılmıştır. Bu tarihten sonra, ihraçlara ilişkin daha geniş usuli haklar sağlayan olağan mevzuat hükümleri yeniden uygulanabilir hale gelmiş olup ve bu hükümler halen yürürlüktedir.

Yetkililer, ulusal mahkemelerin yargı uygulamalarını AİHM'in mevcut davadaki bulgularıyla uyumlu hale getirdiklerini göstermek için, 2017-2024 yılları arasında verilen yedi Yargıtay kararı, beş bölge adliye mahkemesi kararı, dört ilk derece mahkemesi kararı ve üç Anayasa Mahkemesi kararı örneği sunmuştur. Bu kararlardan Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş olanlarında, AİHM ile paralel bir sonuca ulaşılarak başvuruların işten çıkarılmalarının ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyulamamış olduğu durumlarda ihlal tespit edilmiştir. Yargıtay 2018 yılında verdiği bir kararda, kamu görevinden çıkarılmanın yargısal denetiminde, ilk derece mahkemelerinin taraflarca ileri sürülen bulgulardan bağımsız olarak ayrı bir inceleme yapması ve tarafların iddia ve itirazlarını değerlendirdikten sonra bir sonuca varması gerektiğine hükmetmiştir. Kararlarının dördünde, ilk derece mahkemelerinin kararlarını yetersiz inceleme gerekçesiyle bozmuş olan Yargıtay, diğer üçünde ise ilk derece mahkemelerinin ilgili ihraçları hukuka aykırı bulduğunu dikkate alarak kararları onamıştır.

Ayrıca, yetkililer, hâkim ve savcılara yönelik eğitim ve farkındalık artırma faaliyetleri ile kararın tercümesi, yayımlanması ve dağıtımı hakkında bilgi sunmuştur.

*Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Hukukçular Komisyonu ve Türkiye İnsan Hakları Davalarına Destek Projesi tarafından yapılan Kural 9.2 bildirimleri ( DH-DD(2021)1210 , DH-DD(2022)959 , ( DH-DD(2025)99 ) ve Diyarbakır Barosu tarafından yapılan bildirimler ( DH-DD(2022)917 )*

STK'lar görüşlerinde, mevcut kararın Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri uyarınca işlerinden ihraç edilen 130.000'den fazla kamu sektörü çalışanını ilgilendirdiğini iddia etmiştir. Bu kişilerin birçoğunun davaları halen ulusal idari makamlar ve mahkemeler önünde derdesttir. STK'lara göre bu durum, AİHM tarafından mevcut kararda tespit edilen sorunların sistemik ve yaygın niteliğini ve Türk makamlarının mevcut kararın uygulanması için gerekli yasal, idari ve adli değişiklikleri belirlemesi gerektiğini göstermektedir. STK'lar ve Diyarbakır Barosu, ihraçlardan etkilenen kişi sayısına ilişkin ayrıntılı istatistiki bilgi bulunmamasını da eleştirmiştir.

Yetkililer cevaplarında ( DH-DD(2022)1055 ), eylem raporlarındaki beyanlarını yinelemiş ve AİHM'in 667 sayılı Kararname'nin ilgili kişilerin iş akitlerinin feshedilmesinin ardından yerel mahkemeler tarafından uygulanacak yargısal denetime kısıtlama getirmediğinin altını çizmiştir. Mevcut ihlalin yapısal bir sorundan ziyade yargısal uygulamadan kaynaklandığını hatırlatmışlardır. Son olarak, STK'lar tarafından sunulan istatistikleri dayanaksız buldukları gerekçesiyle eleştirmişlerdir.

### **Sekretarya Analizi**

#### Bireysel önlemler

Komite, başvuranın eski görevine iade edilmesi (yeniden açılan iç hukuk davaları sonucunda) ile gelir kaybı için mahkeme tarafından hükmedilen tazminatı ve bu tazminatın ödenmesini memnuniyetle karşılayabilir. Başka bireysel önlemlerin alınmasına gerek görülmemektedir.

Genel önlemler

AİHM ulusal olağanüstü hal çerçevesinde bir iş sözleşmesinin basitleştirilmiş bir usulle feshedilebileceğine ilişkin Hükümetin argümanlarını kabul etmiş, ancak bu koşullarda da olsa böyle bir feshin tam yargı denetimine tabi olmasının esas olduğunun altını çizmiştir (söz konusu Kanun Hükmünde Kararname bu tür bir yargı denetimine herhangi bir sınırlama getirmemiştir (§ 127). Bununla birlikte, ulusal mahkemeler teorik olarak başvuran ve idari makamlar arasındaki uyuşmazlığı çözmek için tam yargı yetkisine sahip olmalarına rağmen kendilerini, önlerinde bulunan uyuşmazlığa ilişkin olgusal ve hukuki tüm meseleleri inceleme yetkisinden yoksun bırakmışlardır. Başvuranın iş akdinin, yasadışı bir yapıyla bağlantılı olduğu gerekçesiyle feshedilmesinin, başvuranın davranışları veya başka herhangi bir kanıtla gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğini değerlendirmeksizin, tedbirin Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi'ne dayandığını belirtmekle yetinmişlerdir.

Ulusal mahkemelerin başvuranın iddialarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelememesi ve bu iddiaların red sebebine ilişkin yeterli gerekçe göstermemesi, hem 6 §1 (§ 151) hem de 8. maddelerin (§§ 228-229) ihlallerinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, her iki ihlale ilişkin genel tedbirler aynıdır ve olağanüstü hal kapsamındaki kamu kurumlarının çalışanlarının ihraçlarının yargısal denetiminin niteliğiyle ilgilidir.

Yetkililer tarafından sunulan 19 örnek karar, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay da dahil olmak üzere farklı düzeylerdeki ulusal mahkemelerin, kamu kurumlarında çalışan kişilerin Kanun Hükmünde Kararname kapsamında ihraç edilmesine ilişkin davalarda 6. Madde gerekliliklerine uygun görünen derinlemesine incelemeler yapmaya başladığını göstermektedir. Bu örnekler memnuniyetle karşılanabilir.

Aynı zamanda, Komite'nin bu davada benimsenmesi gereken genel önlemleri kapsam ve boyutunu daha iyi geliştirebilmesi gerekecektir. Bu bağlamda, darbe girişiminin ardından ve *öncelikle* mevcut davadaki başvurana benzer koşullarda kamu kurumlarından basitleştirilmiş usulle ihraç edilen kişilerin tam sayısının resmi olarak teyit edilmediği belirtilmektedir. 2016 yılında Avrupa Konseyi organları/kurumları yaklaşık 100.000 ihraç rakamını bildirmiş;<sup>2</sup> Komite'ye yaptıkları bildirimlerde ise STK'lar 130.000 civarında ihraç olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu rakamlar resmi olmasalar bile, en azından dava konusu başvurucuya benzer durumda olan kişi sayısının büyüklüğüne dair bir fikir vermektedir. Ayrıca, darbe girişimi sonrasında gerçekleşen kamu görevinden uzaklaştırmalarla (ve diğer gerekçelere dayalı olarak) ilgili başka başvuruların da AİHM önünde derdest olduğu da belirtilmektedir.<sup>3</sup>

Bu koşullar altında, Komite'nin aşağıdaki hususlar hakkında ilave bilgi alması önemli görünmektedir:

- İlk derece mahkemeleri de dâhil olmak üzere, ulusal mahkemelerin, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi kapsamında kamu kurumlarından geçici olarak ihraç edilen kişilerin öne sürdüğü argümanları düzenli olarak Sözleşme'ye uygun şekilde incelediklerini (§§ 146-149) gösteren kararlar hakkında daha fazla bilgi ve bu kararlardan örnekler;
- Temmuz 2016 ve Temmuz 2022 tarihleri arasında (ihraçlara ilişkin daha geniş usuli haklar sağlayan olağan mevzuat hükümlerinin yeniden uygulanabilir hale geldiği tarih) kamu kurumlarından geçici olarak ihraç edilen kişilerin sayısı ve yargısal inceleme taleplerinin sayısı ve bunların ilerleme durumu veya sonucuna ilişkin veriler;
- Yetkili makamların, ulusal mahkemelerin benzer davaları Sözleşme'ye uygun bir şekilde inceleyip incelemediğini ve makul bir süre içinde sonuçlandırıp sonuçlandırmadığını takip etmek için bir strateji benimseyip benimsemedikleri hakkında bilgi.

Komite, yetkilileri Mart 2026 sonuna kadar bu davada incelenen ve henüz sonuçlanmamış konular hakkında bilgi sunmaya davet etmek isteyebilir.

Finansman: SAĞLANDI

<sup>2</sup> Venedik Komisyonu'nun "Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerine İlişkin Görüşü N°5, 15 Temmuz 2016 Başarısız Darbesinin Ardından Kabul Edilen 667-676 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler Hakkında" başlıklı Venedik Komisyonu Görüşü, olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerinin kabul edilmesinden bu yana 100.000'den fazla kamu görevlisinin ihraç edildiğini belirtmektedir. (10-12 Aralık 2016 tarihinde kabul edilmiştir, CDL-AD(2016)037); ayrıca bkz. *Pişkin* kararı § 48. İnsan Hakları Komiseri'nin "Türkiye'de olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlerin insan haklarına etkilerine ilişkin memorandum", Komiser'in "15 Temmuz'dan bu yana açığa alınan veya ihraç edilen kamu görevlilerinin sayısına ilişkin resmi bir rakam almadığını, ancak çeşitli muhatapların bu rakamın 70.000 ila 110.000 kişi arasında değiştiğini tahmin ettiğini" belirtmiştir (CommDH(2016)35, published on 7 Ekim 2016).

<sup>3</sup> Referans için lütfen bakınız *Külen c. Türkiye* ve 59 diğer dava , 30359/19.